

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСОБИСТОСТЕЙ І ПРОФЕСІОНАЛІВ У ВЕКТОРІ АКАДЕМІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Ольга ЛУЧАНІНОВА

провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського (м. Київ), доктор педагогічних наук, професор

Сьогодні будь-який університет представляє собою освітню ексистему, де переплітаються різні види дискурсу, що об'єднуються міжкультурною й міжособистісною комунікацією. Зазначено, що інформаційно-аналітичне забезпечення у векторі академічно-педагогічного дискурсу виступає організаційно-педагогічною умовою формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів. Наголошено, що академічно-педагогічний дискурс представляє собою наукову комунікацію й надає можливість випереджаючого наукового комунікативного досвіду для його учасників. Виявлено, що академічно-педагогічний дискурс сприяє активній соціалізації здобувачів вищої освіти на останньому її етапі та процесу отримання нових наукових знань.

Ключові слова: академічно-педагогічний дискурс, міжкультурна, міжособистісна комунікація, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Today, any university is an educational existence where different types of discourse are intertwined, united by intercultural and interpersonal communication. It is noted that information and analytical support in the vector of academic and pedagogical discourse is an organizational and pedagogical condition for the formation of higher education students as individuals and professionals. It is emphasized that academic-pedagogical discourse is a scientific communication and provides the possibility of advanced scientific communication experience for its participants. It is found that academic and pedagogical discourse contributes to the

active socialization of higher education students at the last stage of their education and the process of obtaining new scientific knowledge.

Keywords: academic and pedagogical discourse, intercultural, interpersonal communication, information and analytical support.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна вища освіта, як і її інформаційно-аналітичний супровід, повинна забезпечити високу якість людського капіталу. На порядку денному обмін знаннями та досвідом, генерація оптимальних рішень та актуальних проблем розвитку освіти в Україні і шляхів розвитку перспективних інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення науково-освітньої діяльності, інформаційно-аналітичний супровід освітнього процесу. У цьому контексті формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі академічно-педагогічного дискурсу є своєчасним і актуальним.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Інформаційно-аналітичне забезпечення формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів є достатньо розкритою проблемою: віртуальний лабораторний практикум в процесі вивчення природничих дисциплін (Ю. Бохан, Т. Форостовська); інноваційний розвиток системи освітнього процесу у закладах вищої освіти (О. Жук); проблеми та перспективи використання месенджерів у побудові освітньо-інформаційного середовища закладів вищої освіти (І. Варжанський); використання сучасних засобів інтернет-зв'язку (Н. Зелінська); досвід використання системи MOODLE в освітньому процесі підготовки студентів (І. Токарева); лекція як жанр американського академічного дискурсу (Л. Рябих) та ін.. Це праці, в яких скоріш висвітлюється навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, що одночасно є складовою інформаційно-аналітичного супроводу; розкриваються його форми і жанри.

Так, упровадження віртуальних лабораторій – це інформаційний виклик часу, нормативні вимоги до організації освітнього процесу у вищій освіті [1].

А. Селецький зазначає, що серед пріоритетів вищої освіти: формування дорожньої карти з удосконалення організації освітнього процесу з

використанням цифрових технологій; розбудова уніфікованих освітніх реєстрів; функціонування освітніх інформаційних систем, за допомогою яких збирається, обробляється, зберігається різноманітна статистична та адміністративна інформація [5]. Інформаційно-аналітичне забезпечення є інструментом для учасників освітнього процесу, який сприяє отриманню кінцевого результату.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-аналітичне забезпечення формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі академічно-педагогічного дискурсу тісно пов'язане з едукацією – єдиним процесом виховання і навчання, які здійснюються в спеціально створених умовах за спеціально розробленими програмами, відповідно до поставленої мети і призводять до заздалегідь запланованого продукту.

Академічно-педагогічний дискурс виступає організаційно-педагогічною умовою формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів.

В академічно-педагогічному дискурсі проявляється триєдиний освітній процес – здобувачі розвивають свої трансверсальні навички, дослідницькі вміння, комунікативні навички. На думку Л. Рябих, академічний дискурс – поєднує риси наукового та педагогічного дискурсів [8].

Так, Н. Дяченко зазначає, що інформаційно-аналітичне забезпечення є складним поняттям, що включає в себе різні елементи, зокрема інформаційну діяльність, пов'язану з пошуком, відбором, обробкою, збором, узагальненням та фіксацією інформації, а також аналітичну роботу, що передбачає розробку нових знань на основі аналізу наявної інформації. Такий процес більше асоціюють із забезпеченням діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [4].

О. Бунда пропонує розрізняти інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу, яке формується на початковому, дослідному і завершальному етапах, яке за своїми компонентами є цільовим, мотиваційним, змістовним, процесуальним, контрольним, результативним [2]. Отже, будь-які процеси в економіці, науці, промисловості, й вищій освіті зокрема, мають

професійний, пристосований до особливостей галузі, інформаційно-аналітичний супровід/забезпечення.

Г. Січкаренко і С. Яременко пояснюють інформаційно-аналітичне забезпечення професійної діяльності як процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів управління на основі формування та використання наявних інформаційних ресурсів [9]. У контексті нашого дослідження під професійною діяльністю будемо вважати діяльність викладача, який спрямовує інформаційно-аналітичне забезпечення освітнього процесу на формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі академічно-педагогічного дискурсу.

Л. Рябих зазначає, що під час лекції, як розумово-комунікативної діяльності у вищій освіті, за посередництвом мови відтворюється взаємодія влади та науки [8]. На нашу думку, комунікативні навички, вміння їх використовувати під час дискурсів є головною особливістю мовленнєвої діяльності, саме в ній проявляється людина як особистість і професіонал.

Через швидкоплинність інформації у суспільстві і змін інформаційного поля в освіті суб'єкти освіти мають постійно навчатися, розвивати свої трансверсальні навички, завдяки яким розвивається трансдисциплінарне бачення себе у майбутній професії як особистості й професіонала.

Усебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства набуває особливої актуальності в умовах глобалізації і потребує комплексного розв'язання сучасних теоретико-практичних проблем педагогіки [10].

Академічно-педагогічний дискурс передбачає з боку викладача педагогічного мислення як ідеальної форма відбиття освітніх процесів у різноманітні педагогічної діяльності. Як зауважує Л. Лісіна, теоретичне педагогічне мислення здійснюється тільки в педагогічній науці, спрямовуючи свій потенціал на відкриття нових законів, принципів, правил навчання й виховання [6]. У межах академічно-педагогічного дискурсу важливі професійна спрямованість, методологічна компетентність, рефлексивні

здібності, позитивна Я-концепцію здобувача, педагогічне мислення і педагогічна свідомість, дослідницька поведінка педагога, здатність до професійного самоаналізу [7]. Усе це поступово проявляється й формується у тісній взаємодії й спільній освітній діяльності викладача зі здобувачами вищої освіти.

Сьогодні будь-який університет представляє собою освітню ексистему, де переплітаються різні види дискурсу, що об'єднуються міжкультурною й міжособистісною комунікацією. Це, у свою чергу, актуалізує трансдисциплінарний підхід до сучасної освіти. А значить і до самого здобувача вищої освіти, його майбутньої професійної сфери діяльності й особистісних якостей.

Серед різних видів дискурсів (освітній - як стратегія; освітянський – як тактика; академічний – як висвітлення наукових проблем і результатів; педагогічний – як обмін думками, комунікація; лінгвістичний – як сукупність текстів, поєднання особливостей мовлення і граматики) академічно-педагогічний представляє собою наукову комунікацію, систему мовних і невербальних засобів, які сприяють обміну думками, ціннісно-смісловій комунікації й культурі мислення його учасників. Для здобувачів вищої освіти – це випереджаючий науковий комунікативний досвід, який реалізується через написання тез, статей, участь в олімпіадах, конкурсах на кращу наукову роботу, написання кваліфікаційних робіт магістрами тощо. Академічний дискурс розуміється як нормативно організована мовленнєва взаємодія його суб'єктів.

Будь-який дискурс є «особливим чином організована і тематично сфокусована послідовність висловлювань», які потенційно або активно здатні вплинути суб'єктивний досвід людини (у нашому випадку здобувача вищої освіти), на її переконання і поведінку [3, с. 38].

Усі дискурси передбачають розумову діяльність його учасників, культурно-соціальну природу (останній етап соціалізації здобувачів вищої освіти, наприклад), індивідуальні особливості, комунікативні цілі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши інформаційно-аналітичне забезпечення формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі академічно-педагогічного дискурсу, робимо висновки, що:

- педагогічний дискурс – це завжди спільна діяльність, мовлення викладача й здобувача вищої освіти в університеті, вчителя й учнів у школі;
- академічний дискурс передбачає наукове спілкування, у якому можуть бути задіяні здобувачі (наукові заходи) зі статусно нерівною взаємодією, але можливістю отримання випереджаючого досвіду майбутньої професійної діяльності;
- об'єднаний в одне ціле, академічно-педагогічний дискурс сприяє активній соціалізації здобувачів вищої освіти на останньому її етапі та процесу отримання нових наукових знань. Переплетення цінностей педагогічного дискурсу з цінностями наукового дискурсу (знання, дослідження, наукова істина) виводить здобувачів на різні рівні їх засвоєння й прийняття, що, у свою чергу, сприяє формуванню здобувачів як особистостей і професіоналів;
- інформаційно-аналітичне забезпечення формування здобувачів вищої освіти як особистостей і професіоналів у векторі цього дискурсу виступає важливою організаційно-педагогічною умовою.

Список використаної літератури

1. Бохан, Ю. В., & Форостовська, Т. О. (2021). Віртуальний лабораторний практикум як засіб вивчення природничих дисциплін. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (194), 74-78. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-74-78> URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/789>
2. Бунда О. Інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу у закладах вищої освіти. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16877/1/PIONBUG_2020_P088-089.pdf (дата звернення: 29.11.2024)
3. Гохман К. Академічний дискурс у системі інституційних дискурсів. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 26. С 37-47. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2018/26/pv26-37-47.pdf> (дата звернення: 1.12.2024)
4. Дяченко Н. П. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. *Публічне*

адміністрування: теорія та практика. 2013. Вип. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_14 (дата звернення : 29.11.2024)

5. Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів : огляд. вид. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт.-упоряд.: Селецький А. В., Кравченко С. М., Агалець І. О. та ін. ; наук. ред. А. В. Селецький]. Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2019. 155 с. – До 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. URL:https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/overview_edition_2019.pdf (дата звернення 28.11.2024)

6. Лісіна Л. Педагогічне мислення і педагогічна свідомість майбутнього вчителя як детермінанти дослідницької поведінки: теоретичний аспект. Формування особистості в освітньому процесі: теорія і практика : колективна монографія / за ред. І. Барбашової, Л. Ярощук. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2022. 224 с. С.108 – URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/Formuvannia-osobystosti-v-osvitnomu-protsesi-teoriia-i-praktyka.pdf> (дата звернення : 29.11.2023)

7. Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 15 жовтня 2020 р. Київ : ДНУ “Інститут освітньої аналітики”, 2020. 340 с. URL:<https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Zbirnik-tez-dopovidej-konferentsiyi-Reforma-osviti-v-Ukrayini-2020.pdf> (дата звернення : 29.11.2024)

8. Рябих Л. М. Лекція як жанр американського академічного дискурсу : автореф. ... канд. філол. наук, спец.: 10.02.04 – германські мови. Харків: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2014. 18 с. URL:<https://foreign-languages.karazin.ua/resources/3e4af58f10f03367178555a973ae6d3f.pdf> (дата звернення: 01.12.2024)

9. Січкаренко Г.Г., Яременко С.А. Інформаційно аналітичне забезпечення професійної діяльності: поняття та функції. *Наука і техніка*. №10 (10) 2022. С. 303-314. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-303-314](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-303-314) (дата звернення: 01.12.2024)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/2546/2551>

10. Формування особистості в освітньому процесі: теорія і практика : колективна монографія / за ред. І. Барбашової, Л. Ярощук. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2022. 224 с. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/Formuvannia-osobystosti-v-osvitnomu-protsesi-teoriia-i-praktyka.pdf> (дата звернення: 28.11.2024)